

Українська академія банківської справи

Кафедра банківської справи

Банківська система

Лекція 1

Сутність та функції банку та банківської системи

Анна Сергіївна Ласукова,
К.е.н., старший викладач
кафедри банківської справи

Банківська система – це специфічна економічна та організаційно-правова структура, що забезпечує функціонування грошового ринку та економіки в цілому та включає сукупність різноманітних видів банків та банківських інститутів у їх взаємозв'язку, які існують в тій чи іншій країні в певний історичний період.

Метою функціонування банківської системи як сукупності всіх банків країни, які взаємодіють між собою, дотримуючись встановлених норм і правил ведення банківської справи є, перш за все, забезпечення ефективного грошово-кредитного регулювання економіки, кредитно-розрахункового обслуговування господарського обороту, а також стабільної діяльності банківських установ

Ознаки банківської системи:

- I. Банківська система є випадковою сукупністю елементів.
- II. Банківська система специфічна, вона виражає властивості, характерні для неї самої, на відміну від інших систем, що функціонують у народному господарстві.
- III. Банківську систему можна представити і як ціле, і як різноманіття частин, підпорядкованих єдиному цілому.
- IV. Банківська система не перебуває в статичному стані, навпаки, вона постійно в динаміці.
- V. Банківська система є самоорганізаційною.
- VI. Банківська система виступає як керована система.

Особливості банківських систем:

- обумовлені національними традиціями, історичним досвідом роботи, ступенем розвитку товарно-грошових відносин в країні, загальним рівнем зростання економіки, способами регулювання грошового обігу;
- різний підхід в розумінні банка, як основного елемента банківської системи;
- місце банків на ринку цінних паперів;
- система нагляду за діяльністю;
- рівні банківських систем

Місце банківської системи

Принципи банківської системи

Загальносистемні принципи

- Принцип цілісності;
- Принцип ієрархічності;
- Принцип емерджентності.

Особливі принципи БС

- БС та її підсистеми мають не чіткі межі;
- Динамічність БС;
- Стохастичність БС;
- БС є системою відкритого типу;
- Саморегуляція системи.

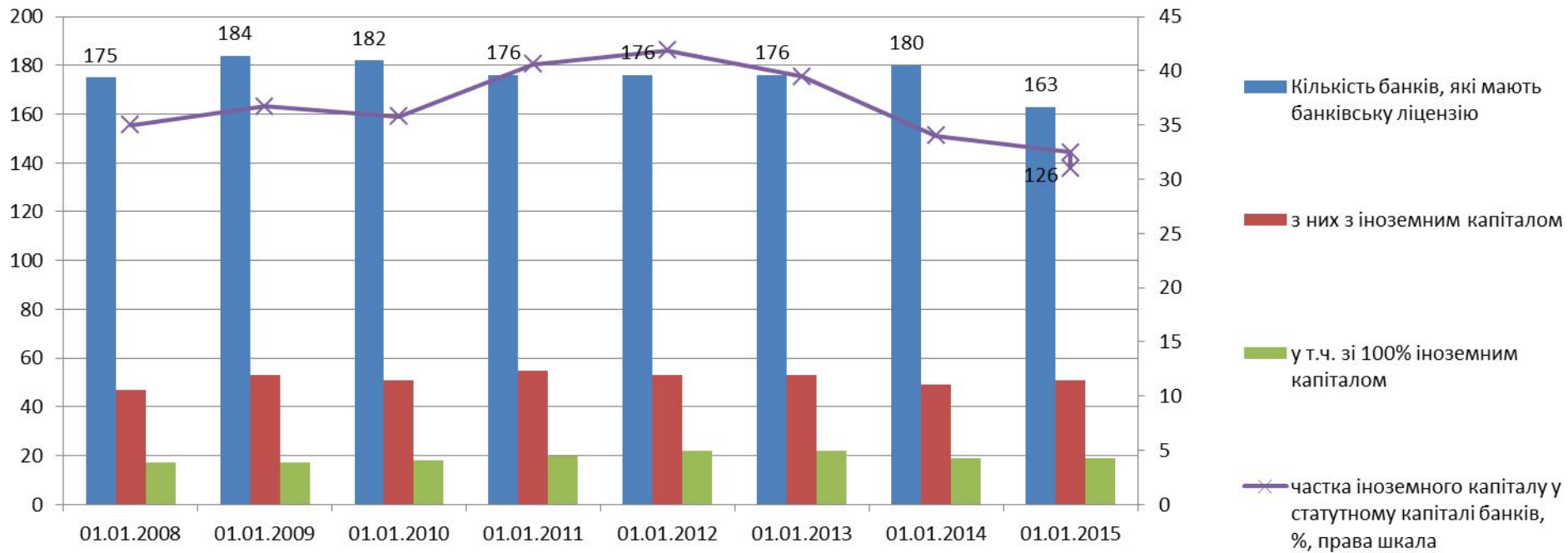

Структура банківської системи

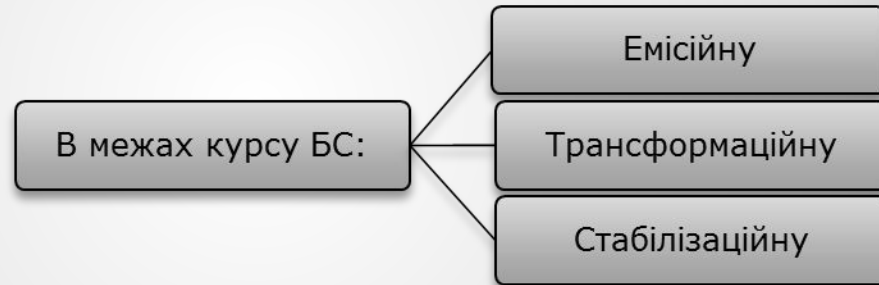
Центральний
банк
(банк I рівня)

Банки II рівня,
включаючи регіональні
підрозділи та філії
іноземних банків

Функції банківської системи

Фактори впливу на БС

Внутрішні

Зовнішні

Хар-ки окремого банку

Системні

Позасистемні зовнішні

STEP (внутрішньоекономічні)

Фінансові

Нефінансові

Достатність капіталу

Стабільність ресурсної бази

Якість активів

Рівень прибутковості

Рівень ліквідності

Рівень ризику

Якість банк. менеджменту

Якість управління персоналом

Якість банк. маркетингу

Імідж банку

Загальні (природні)

Стан світової економіки

Стан фін. ринків

Державне регулювання банк. діяльності

Соціальні

Технологічні

Економічні

Політичні

Позиції щодо періоду виникнення банків

Причиною появи банків була потреба в кредитуванні та регулюванні грошових відносин

Перші банківські операції виникли задовго до капіталізму, у період становлення держави

перші банки виникли в XIV-XV ст. в окремих італійських містах (Венеції, Генуї), що пов'язано з тим, що Італія в X столітті була центром світової торгівлі. А перший банк, у сучасному його розумінні, з'явився в Італії в 1407 р. (Bankadi San Giorgio)

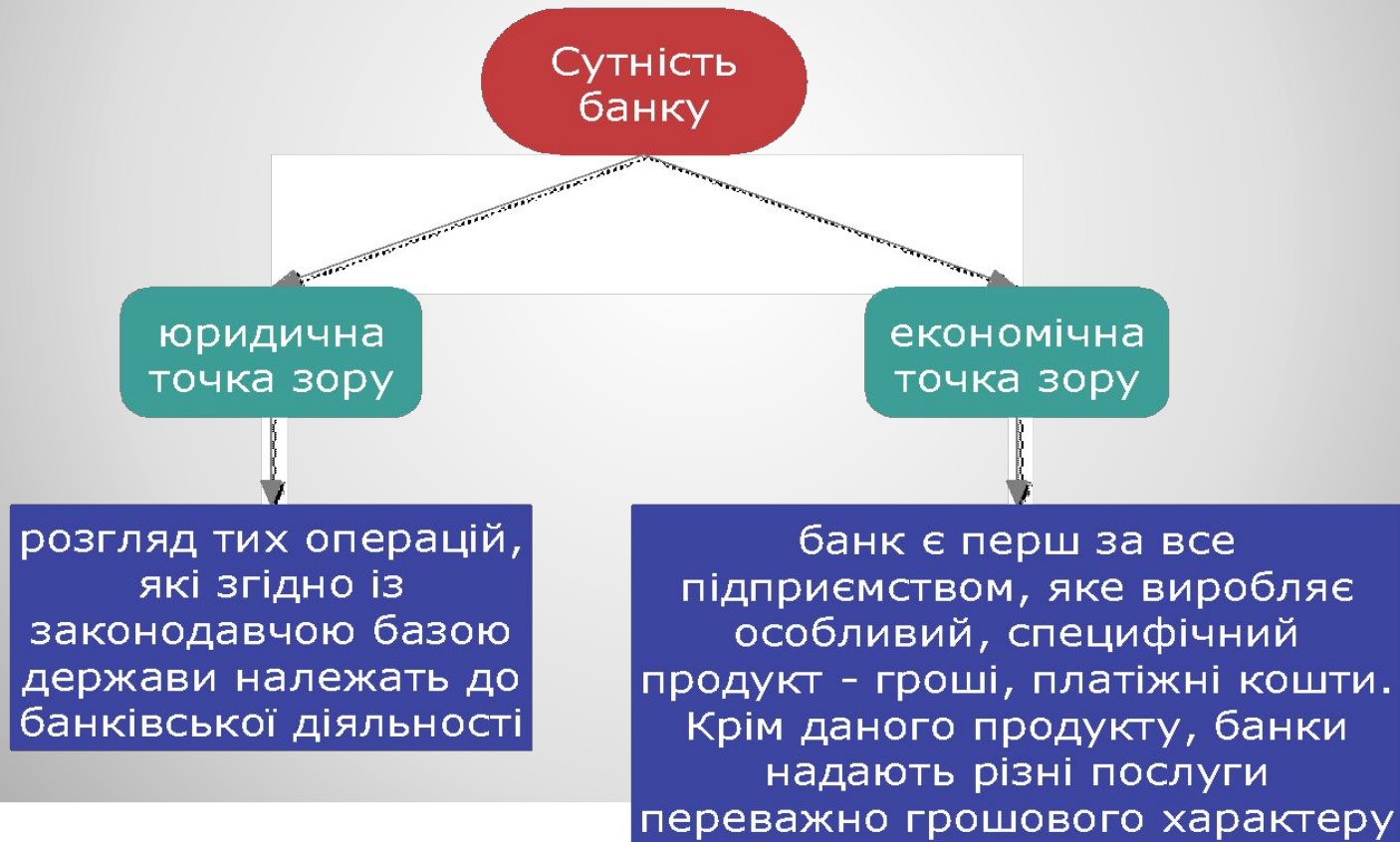
банківська справа була відома в більш ранній період. У Єгипті банківські операції здійснювались у 2700 році до н.е.

Висновки:

- передумовою виникнення банків є наявність товарно-грошових відносин;
- причина виникнення банків - потреба ринку в посередницькій діяльності з розміну та обміну цінностей, що виконували функцію грошей;
- операції, які можна назвати банківськими, з'явилися набагато раніше, ніж банки в сучасному розумінні.

Сутність банку доцільно розглядати на макрорівні, відносно економіки в цілому, беручи до уваги різноманітність реальної діяльності конкретних банків

Банк - це юридична особа, яка має виключне право на підставі ліцензії Національного банку України здійснювати в сукупності такі операції:
залучення у вклади грошових коштів фізичних і юридичних осіб;
розміщення зазначених коштів від свого імені, на власних умовах та на власний ризик,
відкриття і ведення банківських рахунків фізичних та юридичних осіб

Відмінності банку

порівняно з *промисловим підприємством*:

- діяльність банку зосереджена не у сфері виробництва, а у сфері обігу, обміну (банк - це посередник між товаровиробниками, скоріше продавець, ніж виробник);
- банк відрізняється характером емісії (крім випуску цінних паперів, банк проводить облік, збереження цінних паперів інших емітентів);
- діяльність підприємства спрямована на досягнення, перш за все, комерційних цілей (отримання прибутку від основної діяльності), а діяльність банку окрім спрямованості на досягнення певних фінансових результатів, спрямована на підтримання надійності та ліквідності банківської установи.

порівняно з *торговельним підприємством*:

- при торгівлі має місце зустрічний рух вартості, у кредиті - одnobічний (вартість передається позичальнику, який повертає позику у визначений термін);
- при торгівлі власність на товар переходить від продавця до покупця; у кредиті цього не відбувається (вартість переходить до позичальника в тимчасове користування);
- при торговельній угоді продається те, що належить власнику, у кредиті це відбувається не завжди (банк, як правило, має справу з чужими коштами);
- при торгівлі продавець отримує від покупця ціну товару; при кредиті кредитор отримує не тільки суму наданої позики, а й приріст у вигляді проценту.

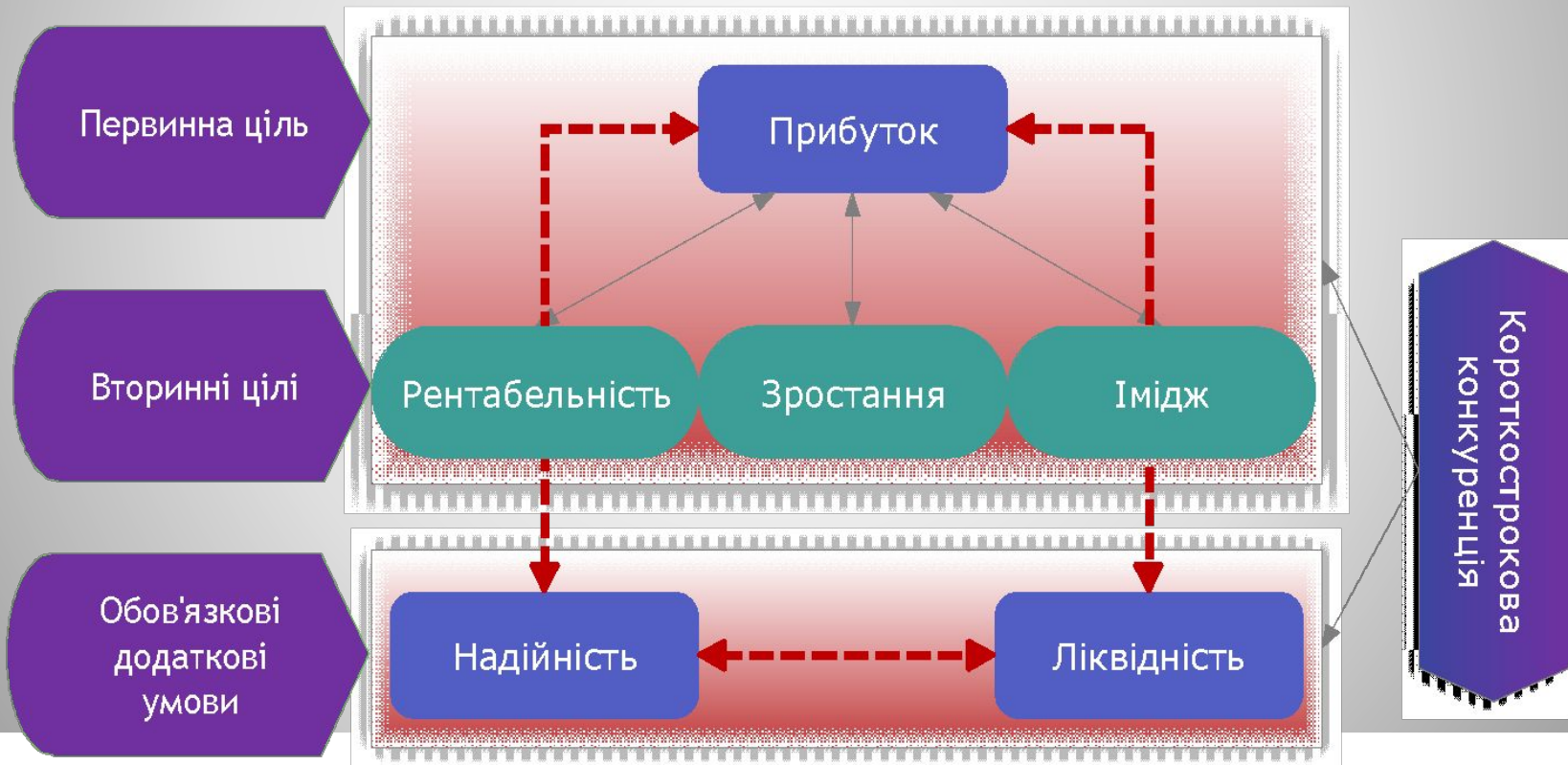
Відмінності банку

Банки як суб'єкти фінансового ринку мають дві принципові ознаки, що відрізняють їх від інших суб'єктів:

- По-перше, для банків характерним є подвійний обмін борговими зобов'язаннями: вони розміщують власні боргові зобов'язання (депозити, ощадні сертифікати тощо), а мобілізовані таким чином кошти розміщують в боргові зобов'язання та цінні папери, випущені іншими. Це відрізняє банки від фінансових брокерів та дилерів, які не випускають власних боргових зобов'язань.
- По-друге, банки відрізняє прийняття на себе безумовних зобов'язань з фіксованою сумою боргу перед юридичними та фізичними особами. Цим банки відрізняються від інвестиційних фондів, які всі ризики, пов'язані зі зміною вартості активів та пасивів, розподіляють серед своїх акціонерів.

Цільова система комерційного банку

Принципи банківської справи

Правовий режим здійснення банківської діяльності

- Вузлові параметри організації та функціонування національних банків повинні наближатися до загальноприйнятих стандартів і норм. Нині використовуються стандарти і норми, рекомендовані Базельським комітетом із питань банківського нагляду

Прибутковість

- Отримати якомога більший прибуток банк зможе лише тоді, коли він найкраще задовольнить потреби свого клієнта, якщо клієнт, отримавши банківську послугу, в свою чергу теж отримає прибуток. Отже, і для клієнта, і для банку існує спільна мета їх діяльності – прибуток

Договірний характер відносин між банком та клієнтами

- Клієнти самостійно вибирають банки для кредитно-розрахункового та касового обслуговування, можуть обслуговуватися по всіх видах банківських операцій в одному чи кількох банках

"Дешевше купити – дорожче продати"

- Стратегія банку полягає в найбільш дешевому придбанні ресурсів і продажі їх по найбільш високій ціні, крім того, необхідно враховувати фактори зниження ризику втрат,

Все для клієнтів, для їх безпеки на підставі партнерських відносин, на принципі взаємної зацікавленості

- Комерційні банки - ризикові підприємства, але ризикувати вони можуть лише розміром свого капіталу